

סיתנוים

המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית

IMEC 2.0: חזון אזורי חדש ליום שאחרי המלחמה בעזה נייר מדיניות עבור מקבלי החלטות בישראל

ד"ר גדליה אפטרמן | פברואר 2026

כתיבה: ד"ר גדליה אפטרמן
עיצוב: עדי רמות
פברואר 2026

IMEC 2.0: חזון אזורי חדש ליום שאחרי המלחמה בעזה

נייר מדיניות עבור מקבלי החלטות בישראל

ד"ר גדליה אפטרמן¹

---

¹ ד"ר גדליה אפטרמן עומד בראש תוכנית מדיניות אסיה במכון אבא אבן לדיפלומטיה ויחסי חוץ באוניברסיטת רייכמן. הוא עמית לא-תושב במרכז אמירייטס ללימודים אסטרטגיים ומחקר (ECSSR) באבו דאבי, ועמית מדיניות בכיר במכון מיתוים.

מיזם "מסילת השלום", המוכר יותר בשמו India-Middle East-Europe Economic Corridor ובקיצור IMEC, נועד לספק אפיקי תחבורה ושינוע סחורות מהודו לאירופה, דרך מדינות המפרץ. ההיגיון שהנחה את הוגיו רלוונטי גם בימים אלו. ועם זאת, שנתיים של מלחמה בעזה, הביאו ליצירת אקלים פוליטי-אזורי אחר המחייב להגדיר מחדש את המיזם. מסמך זה טוען כי ה-IMEC אינו יכול לשמש עוד ביעילות כמסדרון ליניארי בלבד, אלא יש למסגרו מחדש כארכיטקטורה אזורית רשתית, IMEC 2.0, המשלבת תשתיות פיזיות עם מערכות דיגיטליות, מעבר אנרגטי, ייצוב כלכלי ותיאום דיפלומטי. גישה זו משקפת את המציאות האזורית הנוכחית בצורה מדויקת יותר. היא תאפשר לשיתופי פעולה להתקדם בהיגיון וברצף, ותפחית את השפעת התנודתיות הפוליטית מבלי לעכב את תנופת העשייה. היוזמה המשופרת תאפשר לישראל להתבסס מחדש באזור באמצעות תרומה מעשית, ותקדם את השתלבותה של ישראל באזור. המסמך מנתח את המצב האזורי שלאחר המלחמה בעזה, ממפה את המגבלות ואת ההזדמנויות העומדות בפני ישראל, ומדגים כיצד IMEC בגרסתו המשופרת יכול לתמוך באינטגרציה אזורית, בייצוב האזור ובחוסן כלכלי ארוך-טווח. מאמר זה טוען, שהסיכון המרכזי לישראל בהדרה מהפרויקט, נובע לא רק מתחרות על נתיב הסחר ומהדרה פוליטית מכוונת אלא גם מכך שישראל תהפוך ללא רלוונטית לפרויקט עקב אי-עשייה או עיכוב בעשייה מצידה. על כן על מדינת ישראל למצב את עצמה מוקדם ככל הניתן כשחקן אמין ובעל משמעות בתוך ה-IMEC, תוך קידום פעולות אמינות בזירה הפלסטנינית. הדבר יקבע אם ישראל תסייע לעצב את המערכות שמגדירות את הקישוריות האזורית - או שהיא תיאלץ להסתגל ולהתאים את עצמה אליהן בהמשך.

תוכן העיניינים

- א. הקדמה: מדוע לעדכן את IMEC דווקא עכשיו? 6
- חלק א': IMEC בהקשר גיאופוליטי 8
- ב. הבנת ההקשר האסטרטגי 8
- ג. יישומו של חזון המסדרון: תמונת מצב 11
- חלק ב': הסדר האזורי המתהווה והמרחב האסטרטגי של ישראל 14
- ד. המפה האסטרטגית לאחר מלחמת עזה 14
- ה. מסגור מחדש – ממסדרון לרשת 16
- ו. ההזדמנויות הטמונות ב-IMEC 2.0 18
- ז. ישראל ו-IMEC 2.0 20
- חלק ג': מאסטרטגיה ליישום 24
- ח. אסטרטגיית יישום 24
- ט. מחזון למציאות: מבניית היסודות ועד לביצוע תוכניות פיילוט 28
- י. סיכום: הבחירה האסטרטגית של ישראל 31

א. הקדמה: מדוע לעדכן את IMEC דווקא עכשיו?

ישראל ניצבת בפני רגע אסטרטגי קריטי, הטומן בחובו אילוצים והזדמנויות. לאחר יותר משנתיים של לחימה בעזה בלבנון ונגד איראן ושלוחיה, מדינת ישראל הוכיחה את יכולתה הצבאית, אך מעמדה הדיפלומטי באזור ובזירה הבינלאומית נשחק. שותפיה האזוריים והבינלאומיים של ישראל מכירים ביעילותה בשדה הקרב אך גם מזהים את מגבלותיה הדיפלומטיות הגוברות. שחיקה זו מצמצמת את היכולת של מדינת ישראל כיום לעצב תהליכים אזוריים ומקטינה את המרחב לשיתופי פעולה גלויים.

מצב זה מאותת על שינוי בסדר האזורי והגלובלי. המזרח התיכון חווה תקופה של השתנות מואצת, המושפעת מפיזור כלכלי, שינוי אקלים ופיתוחים טכנולוגיים. בנוסף, מדינות רבות מאמצות אסטרטגיה של גיוון מערכות היחסים שלהם עם מעצמות, וחותרות ליצירת שיתופי פעולה עם מספר מעצמות במקביל. שחקניות חדשות הופכות דומיננטיות יותר במרחב המזרח התיכון כל אחת מהאינטרסים שלה; איחוד האמירויות הערביות וערב הסעודית מקדמות אסטרטגיות ארוכות-טווח (לעיתים מנוגדות) לפיתוח האזור ולמיצובם בו, הודו תופסת מעמד מפתח בגיאוגרפיה הכלכלית של האזור, תפקידה העולמי והאזורי של ארה"ב עובר שינוי משמעותי תחת כהונתו השנייה של הנשיא טראמפ. אירופה מחפשת מבחינתה אחר חוסן בשרשרת האספקה שלה ואוטונומיה כלכלית רבה יותר בעוד שסין ממשיכה להרחיב את תביעת הרגל הדיפלומטית והכלכלית שלה.

בסביבה כזו, מדינת ישראל זקוקה ליותר מכוח צבאי. היא זקוקה למסגרת שמשלבת אותה מחדש באזור, מחברת בין סדרי העדיפויות שלה לאלה של שותפיה העיקריים, ומעגנת את מקומה בתוך רשתות כלכליות וטכנולוגיות ארוכות-טווח, התומכות ביציבות אזורית ובביטחון לישראל. IMEC 2.0, מיזם "מסילת השלום", מספק מסגרת כזו. הוא יהפוך את מיזם IMEC המקורי ממסדרון תחבורתי צר לאדריכלות אזורית המבוססת על קישוריות, אינטגרציה דיגיטלית, הסתגלות לשינוי אקלים וייצוב כלכלי. הוא יעניק לישראל ולשותפיה פלטפורמה אמינה לעיצוב האזור על בסיס אינטרסים משותפים ושיתופיים גיאוגרפיים, ולא על פי ניהול משברים וכוח צבאי.

חזון IMEC המקורי הוכרז רשמית בספטמבר 2023², במזכר הבנות שנחתם בין ערב הסעודית, האיחוד האירופי, הודו, איחוד האמירויות, צרפת, גרמניה, איטליה וארצות הברית. המסמך כולל אזכורים של ישראל וירדן, אך הן אינן צדדים בו. הכרזת היוזמה שיקפה את הרוח האופטימית ששררה בעקבות חתימה על הסכמי אברהם. היא הניחה כי האינטגרציה האזורית תוכל להתקדם תוך מעורבות פלסטינית מוגבלת, וכי הכלכלה החדשנית של ישראל תהווה עוגן לערוצי קשר חדשים. מלחמת ישראל-עזה הפכה הנחות אלו על פיהן. עבור שותפים אזוריים ובינלאומיים, הכללתם של הפלסטינים הפכה מעניין משני לעניין חיוני; מדינות המפרץ חישבו מסלול מחדש, אירופה הקשיחה את ציפיותיה, ארצות הברית, תחת הנשיא טראמפ, נענתה לדרישת מדינות ערב וקיישה את הנורמליזציה למסלול מוגדר לפתרון הסוגיה הפלסטינית. ממשל טראמפ העניק תפקידים מרכזיים במשא ומתן להפסקת האש בעזה ובתכנון היום שאחרי גם לטורקיה ולקטר, תוך שחיקת השפעתה של ישראל.

בסביבה חדשה זו, מיזם IMEC 2.0 בהובלה אזורית יוכל לשמש כעוגן אסטרטגי עבור ישראל. המיזם יוכל לתמוך בייצוב עזה באמצעות מנגנונים מובנים, לספק מסגרת אמינה לחיזוק שיתוף הפעולה עם איחוד האמירויות, ירדן ומצרים, ולקדם פיתוח הדרגתי של מערכת היחסים עם ערב הסעודית באמצעות צעדים מציאותיים וסדורים. הוא יעגן את מעמדה של ישראל במרכז השינויים המתהווים בתחומי הדיגיטציה והאנרגיה, והוא יחזק את הקשרים עם הודו ואירופה ובעקבותיו ישראל תהפוך לשותפה אזורית התורמת ערך מוסף, במקום להישאר בעמדה תגובתית.

ישראל ניצבת בפני פרשת דרכים: מסלול אחד מוביל לבידוד גובר ולהסתמכות על כוח צבאי – ללא ביסוס המעמד הדיפלומטי הנדרש כדי להשפיע על התוצאות האזוריות. המסלול השני רותם את יכולותיה המדיניות והכלכליות של ישראל כדי לסייע בבניית ארכיטקטורות אזוריות התומכות ביציבות, בצמיחה כלכלית ובשיתוף פעולה דיפלומטי. מאמר זה ופיתוחו של חזון IMEC 2.0 מצדדים בבירור במסלול השני.

---

2 הבית הלבן, מזכר הבנות על עקרונות של מסדרון כלכלי הודו-מזרח תיכון-אירופה, 9 בספטמבר 2023.

חלק א': IMEC בהקשר גיאופוליטי

ב. הבנת ההקשר האסטרטגי

גם חזון IMEC 2.0 ניצב בצומת דרכים של שינויים אזוריים וגלובליים שמעצבים מחדש את הנוף האסטרטגי של המזרח התיכון. הבנת השינויים הללו חיונית לעיצוב מחדש של מסדרון שישרת את ביטחונה ארוך-הטווח ואת עיגון מעמדה האזורי והמרכזי של ישראל.

הסכמי אברהם יצרו דפוסים חדשים של שיתוף פעולה אזורי, אך ה-7 באוקטובר ומלחמת ישראל-עזה העלו מחדש אילוצים פוליטיים חריפים. מעתה, כל התקדמות אזורית הנראית לעין מחייבת הכללה פלסטינית אמינה. זאת, אף אם מדינות המפרץ ממשיכות להתמקד בגיוון, בשותפויות טכנולוגיות ובדיפלומטיה פרגמטית – ולא באידיאולוגיה.

ממשל טראמפ השני משלב עמדות צבאיות אסרטיביות עם עסקאות אסטרטגיות וניצול מנופים כלכליים. ה-IMEC, אף שהוצג במקור על ידי הנשיא בידן, זוכה לתמיכת הנשיא טראמפ³ ומתיישר עם דרישתו משותפותיה של ארה"ב, לשאת בעול באופן שוויוני יותר; בה בעת, IMEC מתיישר גם עם עניינו של הנשיא טראמפ בקישוריות ובצעדים שיאזנו את ההשפעה של "יוזמת החגורה והדרך" (BRI) של סין.⁴ יחד עם זאת, ממשל טראמפ מאמץ גישה עסקית אינטרסנטית וישראל אינה יכולה להניח שתמיכת ארה"ב מבטיחה לה תפקיד מרכזי במיזם. כמו כן, כדי שחזון המסדרון יצליח לאורך זמן, יש לעגן אותו באינטרסים אזוריים אמיתיים ולא בהעדפות אמריקאיות בלבד.

סין ממשיכה להרחיב את השפעתה במזרח התיכון, אף שאינה שחקנית צבאית באזור היא מחזקת את השפעתה במרחב באמצעות השקעות בתשתיות, דיפלומטיה אנרגטית ושיתוף פעולה דיגיטלי. רוסיה שומרת על נוכחות בסוריה

3. The White House, [United States-India Joint Leaders' Statement](#), February 13, 2025

4. יוזמת החגורה והדרך (BRI), שהושקה ב-2013 על ידי סין, היא אסטרטגיית תשתיות ופיתוח כלכלי עולמית שמטרתה לחזק את הקישוריות האזורית באסיה, באפריקה ובאירופה. היא כוללת את חגורת הכלכלה של דרך המשי (דרכי יבשה) ואת דרך המשי הימית של המאה ה-21 (נתיבי ים). היוזמה שואפת לקדם את הסחר, את ההשקעות ואת שיתוף הפעולה הכלכלי באמצעות פרויקטים רחבי היקף – כמו רכבות, נמלים וצינורות אנרגיה.

ועל יחסים אסטרטגיים עם איראן, עם מצרים ועם סעודיה, למרות המלחמה המתמשכת באוקראינה.⁵

הודו רואה ב-IMEC חזון חיוני לקידום אסטרטגיה כפולה של פעילות הן כלפי המזרח והן כלפי המערב. האיחוד האירופי שואף לפתח מסדרונות אנרגיה חלופיים ושותפויות דיגיטליות, כדי להפחית את התלות בסין וברוסיה, ובמידה הולכת וגוברת גם את התלות בארצות הברית. בסביבה המורכבת והתחרותית הזו. חזון המסדרון מספק פלטפורמה מבטיחה אך שברירית להתמודדות עם המגמות הללו.

אירופה, במיוחד מדינות מזרח הים התיכון, רואה ב-IMEC הזדמנות לנוכח האתגרים הניצבים בפני יוזמת הקישוריות Global Gateway של האיחוד האירופי.⁶ האיחוד האירופי אמנם חושש מפני הסדרי תיאום מרובי משתתפים, אך מדינות רבות בתוכו כגון צרפת, איטליה, יוון וגרמניה מגלות עניין גובר במיזם. המתחים בין טראמפ לאירופה בנוגע לרוסיה ואוקראינה, וסביב סוגיות סחר שונות, עשויים לדחוף ממשלות אירופיות להעמקת מעורבותן ב-IMEC, לצד שמירה על מעורבותן הקיימת באזור המזרח התיכון. אירופה רואה בקשריה עם המזרח התיכון ואסיה כגיבוי מפני מדיניות אמריקאית בלתי צפויה.⁷

איחוד האמירויות וערב הסעודית מקדמות דיפלומטיה כלכלית מגוונת ורב-רשתית. שתיהן עדיין פעילות ב"יוזמת החגורה והדרך" של סין, והן הצטרפו לארגון שיתוף הפעולה של שנחאי [Shanghai Cooperation Organization] כשותפי דיאלוג;⁸ כמו כן, הן חברות בארגון BRICS המורחב.⁹ בו בזמן, הן מעמיקות את קשריהן

---

5 Gedaliah Afterman and Dominika Urhová, "Is China Becoming a Political Player in the Middle East?," *The Cairo Review of Global Affairs*, accessed December 8, 2025.

6 גלובל גייטווי (Global Gateway) היא יוזמה אסטרטגית של האיחוד האירופי שמטרתה לקדם חיבורים בני קיימא, בטוחים וחכמים ברחבי העולם בתחומי הדיגיטל, האנרגיה, התחבורה, הבריאות, החינוך והמחקר. היוזמה, שהושקה על ידי הנציבות האירופית והנציגות העליונה של האיחוד ב-2021, נועדה למנף השקעות רחבות בשווי מאות מיליארדי אירו, לחזק שותפויות בינלאומיות, להתמודד עם אתגרים גלובליים כמו שינויי אקלים ולתמוך בהתפתחות כלכלית וחברתית תוך שמירה על שקיפות וערכים משותפים עם מדינות שותפות.

7 Gedaliah Afterman and Peter Hefe, *Rethinking Europe's Middle East Strategy in a Changing World*, Martens Centre, September 2025.

8 ה-SCO, שהוקם ב-2001 על ידי סין, רוסיה ומדינות מרכז אסיה, התרחב בשנים האחרונות וכולל מדינות משקיפות ושותפים לדיאלוג. ראוי לציין כי ערב הסעודית, קטר, איחוד האמירויות ובחריין הצטרפו כשותפות דיאלוג בין 2021 ל-2023, מה שמשקף את המעורבות הגוברת של המפרץ בפלטפורמות רב-צדדיות אירו-אסייתיות.

9 בשנת 2023, מדינות ה-BRICS המקוריות (ברזיל, רוסיה, הודו, סין, דרום אפריקה) הוסיפו לארגון שש מדינות חדשות - ארגנטינה (שנדחתה בסופו של דבר), מצרים, אתיופיה, איראן, ערב הסעודית ואיחוד האמירויות - ויצרו את BRICS+. הגוש המורחב שואף לחזק את שיתוף הפעולה בדרום הגלובלי, להפחית את התלות במוסדות המערביים ולהבטיח השפעה גדולה יותר בממשל הגלובלי.

עם הודו ועם ארצות הברית. תיאום רב-שותפי זה משקף אסטרטגיה המכוונת להשגת אוטונומיה אסטרטגית. ערב הסעודית מבקשת ערבויות ביטחוניות מוצקות מטראמפ, תוך חיזוק מעמדה כמנהיגה אזורית ומתווכת דיפלומטית. איחוד האמירויות מיצבה את עצמה כמרכז ללוגיסטיקה, לבינה מלאכותית, לאנרגיה נקייה ולטרנספורמציה דיגיטלית, ובכך יצרה לעצמה נישא ייחודית בקישוריות, בחדשנות ותיאום רב-שותפי. היא גם הפכה לשחקנית מפתח בעיצוב תקני טכנולוגיה אזוריים, באמצעות שותפויות עם ארצות הברית, עם סין ועם ישראל.

למרות שהגישות של מדינות המפרץ לעלייתה של סין ולאתגרים האזוריים נבדלות ביניהן, מדינות אלה אינן רואות סתירה בהשתתפותן במיזמים בהובלת ארה"ב, כגון IMEC והשתתפותן במסדרונות אחרים כגון BRI. תיאום רב-שותפי זה מאותת על המשך העדפתן לדיפלומטיה מאוזנת ולשותפויות גלובליות מגוונות, על רקע התחרות ההולכת וגוברת בין ארה"ב לסין.

מעמדה של ישראל, כמי שעשויה להיות משתתפת מרכזית ב-IMEC, מתיישב עם המאמצים המחודשים שעושה ארה"ב להרחיב את הסכמי אברהם ולקדם נורמליזציה בין סעודיה לישראל. לאחר יותר משנתיים של מלחמה בעזה ובלבנון, ועימותים צבאיים ישירים עם איראן, ישראל וארה"ב רואות עדיפות אסטרטגית בהרחבת האינטגרציה האזורית, במיוחד עם מעורבות סעודית.

ביקורו של יורש העצר הסעודי מוחמד בן סלמאן (MBS) בווישינגטון הדגיש את חוסר התלהבותה של סעודיה מנורמליזציה עם ישראל. הפגישות בין סעודיה לארה"ב התמקדו בשיתוף פעולה כלכלי, בקשרי הגנה ובעתיד היחסים בין ארה"ב לסעודיה, אך סעודיה נמנעה מכל התחייבות לקידום נורמליזציה עם ישראל. הביקור חיזק את התחושה שההנהגה הסעודית לא תתקדם לנורמליזציה, ללא התקדמות ממשית בסוגיה הפלסטינית וללא מסגרת אזורית ברורה שתפחית את חשיפתה לסיכונים פוליטיים.¹⁰

בניגוד למדינות המפרץ הפועלות לגיוון השותפויות האזוריות, התלות של ישראל בארצות הברית גברה בשנתיים האחרונות. ארה"ב מצפה מישראל לתמוך ביעדיה האזוריים הרחבים יותר, לרבות באמצעות מהלכים שיאפשרו מעורבות סעודית עתידית.

---

10 *Al Arabiya English*, "MBS Says Normalization with Israel Hinges on 'Clear Path' to Palestinian State," November 18, 2025.

One Corridor, Different Reason

United states

- > **Strategic Counterbalance**
Positions IMEC as a response to China's influence.
- > **Regional Burden-Sharing**
Encourages Middle Eastern and South Asian partners to take greater agency.
- > **Economic & Geopolitical Leverage**
Reduces direct U.S. resource commitments while maintaining influence.

India

- > **Multi-Alignment Strategy**
Participates in both U.S.-led (Quad, I2U2) and China-inclusive (BRICS, SCO) groups.
- > **Connectivity Expansion**
IMEC complements India's North-South Transport Corridor (INSTC) with Iran & Russia.
- > **Economic Growth**
Reinforces India's role as the fastest-growing major economy.

European Union

- > **Strategic Engagement**
Seeks deeper involvement to bolster trade and infrastructure links.
- > **Global Gateway Initiative**
IMEC complements EU's efforts, offering an alternative to China's BRI.
- > **Reducing U.S. Reliance**
Strengthens direct ties with the Middle East and Asia amid shifting U.S. priorities.

UAE & Saudi Arabia

- > **Connectivity & Security**
Saudi seeks U.S. security guarantees; UAE leverages trade and diplomacy.
- > **Multi-Network Diplomacy**
Engaged in both U.S.-led and China-backed initiatives (BRI, BRICS, SCO).
- > **Strategic Autonomy**
Balancing ties with the U.S., India, and China to maximize global influence.

Israel

- > **Regional Integration**
Positioned as a key player in U.S.-led regional integration efforts.
- > **Abraham Accords Expansion**
IMEC aligns with U.S. efforts to advance Saudi-Israeli normalization.
- > **Challenges**
Saudi ties contingent on Palestinian issue; need for concessions.

ג. יישומו של חזון המסדרון: תמונת מצב

יוזמת IMEC, שנחנכה בפסגת ה-G20 בספטמבר 2023, הציגה שני מסדרונות מובחנים: מסדרון מזרחי שמחבר את הודו למפרץ הערבי, ומסדרון צפוני המחבר את המפרץ הערבי לאירופה. שניהם נועדו להשלים את המסלולים הימיים המסורתיים באמצעות רשת אמינה, המשלבת תנועת אוניות ורכבות.

הנמלים המערביים של הודו משמשים כבר כיום כשערים מרכזיים למפרץ, ואיחוד האמירויות וערב הסעודית ממשיכות ומשקיעות משאבים רבים במסילות ברזל; נמלי מומבאי, קנדלה, מנגלור, מורמוגאו וקוצ'י משמשים כתחנות מעבר לסחר עם המפרץ; שיתוף הפעולה ההולך וגדל בין ניו דלהי לאבו דאבי, מספקת בסיס כלכלי מידי קיים ל-IMEC, ללא צורך בבניית תשתיות משמעותית חדשות; נמל ג'בל עלי בדובאי נחשב אומנם למרכז המסדרון ההודי-אירופי, אך נמל פוג'יירה

במפרץ עומאן עשוי גם הוא להפוך למרכז אסטרטגי, מתוקף המסלול העוקף שהוא מספק למצר הורמוז.

הואיל ומתקני הנמל בהודו פעילים ברובם, רוב הבנייה הנדרשת היא בתחום הקישוריות היבשתית. השלמת רשת רכבות אתיחאד (Etihad Rail) של איחוד האמירויות מתקדמת לאורך החוף המערבי של המדינה, ומחברת את נמלי ג'בל עלי וח'ליפה לג'ווייפאת בגבול הסעודי. פיתוח מסילות הברזל בערב הסעודית מואץ אף הוא, אם כי תנועת המטענים תלויה עדיין במידה רבה בהובלת משאיות. קווי הרכבת, המקשרים בין הגבול הסעודי לירדן, במיוחד באל-חדיתה ואל קורייתא, הושלמו כבר או קרובים להשלמה. אומנם נותרו פערים ברשת בכללותה, אך תוכניות עתידיות שואפות לחבר נמלים מרכזיים ואזורים כלכליים באמצעות תשתית רכבות מורחבת.¹¹

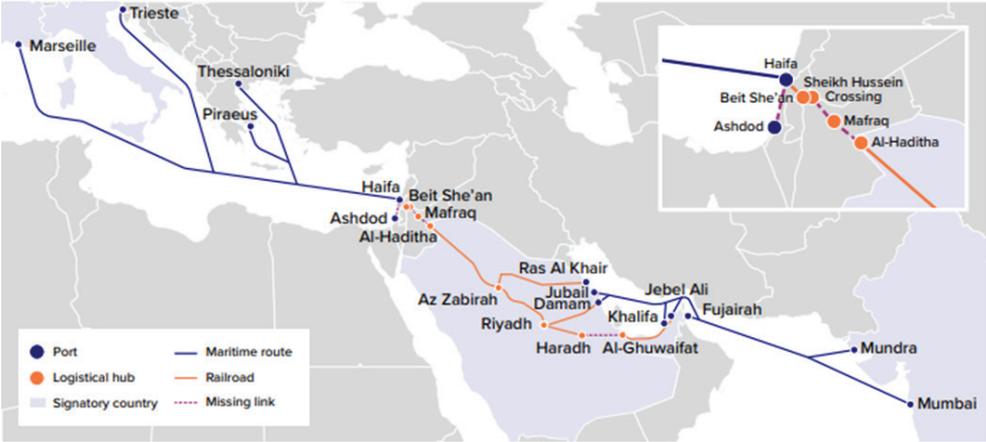
כבר היום, איחוד האמירויות וערב הסעודית ממלאות תפקידים מרכזיים בשינוע מטענים יבשתיים. מערכות הרכבת והלוגיסטיקה שלהן צפויות בשנים הקרובות להתרחב למדינות שכנות, המיועדות להצטרף ל-IMEC, כולל ירדן וישראל. הודו ואיחוד האמירויות עיגנו את מחויבותן ל-IMEC באמצעות מספר הסכמים דו-צדדיים להאצת פיתוח המסדרון דוגמת הסכם MAITRI שמתמקד בקישוריות דיגטלית וסנכרון מערכות הנמלים והמכס של שתי המדינות;¹² הסכמים אלו משקפים ביטחון ארוך-טווח בפוטנציאל הכלכלי של המסדרון. עם זאת, ישום ההסכמים הסתבך בשל מתחים גיאופוליטיים מתמשכים בעזה, בלבנון ובסוריה, שהשפיעו על האקלים האזורי הרחב.

הקישור התשתיתי החסר הוא בנתיב ה-IMEC הוא בעיקר בירדן ובישראל. ללא נתיב ברור לישראל ולירדן, המסדרון נותר לא שלם וחסר ודאות פוליטית, מצב שיוצר הזדמנות אך גם סיכון. הארכיטקטורה של מסדרון ה-IMEC מתעצבת באופן דינמי, והשאלה היא אם ישראל תבטיח לעצמה מקום בתוכה – לפני שיהיה מאוחר מדי.

---

11 Navdeep Suri, Nilanjan Ghosh, Kabir Taneja, Sameer Patil, and Promit Mookherjee, *India-Middle East-Europe Economic Corridor: Towards a New Discourse in Global Connectivity*, Observer Research Foundation, November 2023.

12 Elizabeth Heyes, Digital Interoperability and Trade Facilitation in the India-Middle East-Europe Corridor, Observer Research Foundation Middle East, November 14, 2025, ORF Middle East, <https://orfme.org/expert-speak/digital-interoperability-and-trade-facilitation-in-the-india-middle-east-europe-corridor/>

Map source Atlantic Council Report p.4¹³

13 Afaq Hussain and Nicholas Shafer, *The India-Middle East-Europe Economic Corridor: Connectivity in an Era of Geopolitical Uncertainty*, Atlantic Council, August 27, 2025.

חלק ב': הסדר האזורי המתהווה והמרחב האסטרטגי של ישראל

ד. המפה האסטרטגית לאחר מלחמת עזה

פרויקט IMEC 2.0 יתאפשר רק אם יעוצב בהתאם למציאות הפוליטית, הכלכלית והביטחונית, שמגדירה כיום את האזור. מלחמת ישראל-עזה לא הפכה את הסדר האזורי על פיו, אך בהחלט האיצה מגמות קיימות, וצמצמה את מרחב התמרון של ישראל. הבנת המפה האסטרטגית הזו חיונית על מנת להעריך אלו מסגרות אזוריות עדיין אפשריות והיכן ישראל יכולה להשפיע עליהן.

היכולות הצבאיות של ישראל הוכחו בזירות רבות, מעזה, דרך לבנון וסוריה, ועד איראן. עם זאת, מיומנות זו בשדה הקרב לא תורגמה להשפעה פוליטית מדינית. מבחינתם של השחקנים האזוריים, ישראל נתפסת כנכס אסטרגי אך נטל פוליטי. יתרה מזאת: ישראל נתפסת, במיוחד מאז התקיפה נגד הנהגת חמאס בדוחה (ספטמבר 2025), כשחקן בלתי צפוי ולעיתים כשחקן לא אמין, המסכן את היציבות האזורית ואת כללי המשחק שהתבססו באזור. מדינות המפרץ, שראו בעבר בשיתוף פעולה גלוי עם ישראל סיכון נמוך, המבטיח תגמול גבוה, מתמודדות כעת עם לחץ ציבורי פנימי ואזורי המתנגד לשיתוף פעולה עם ישראל. אומנם, הן לא יתנתקו לחלוטין מישראל, אך גם לא ישובו לאותה עמדה שבה החזיקו לפני המלחמה, עמדה שאפשרה לקדם נורמליזציה ללא התקדמות נראית לעין בעניין הפלסטיני.

עמדתה של ערב הסעודית ממלאת תפקיד מרכזי בשינוי הזה. ריאד ממשיכה לראות באינטגרציה אזורית ובמסדרונות כלכליים אסטרטגיה ארוכת-טווח, אך גישה זוירה ומדורגת. בראייתה, כל התקדמות מחייבת התקדמות ממשיתבעניין הפלסטיני, ערבויות אמריקאיות אמינות, ומסגרת שמחזקת את תפקיד ההנהגה של ערב הסעודית - במקום לחשוף אותה לסיכון של התנגדות פוליטית. עם זאת, מקבלי ההחלטות הסעודים פועלים גם בתוך מציאות אזורית מורכבת יותר. המתיחות הגוברת מול איחוד האמירויות, סביב הובלה אזורית, סדרי עדיפויות כלכליים ותפיסות שונות לגבי ניהול הזירה הפלסטינית, יוצרת תחרות שקטה על עיצוב הארכיטקטורה האזורית החדשה. במקביל, קיימת אמביוולנטיות ואף חשש בריאד מפני טורקיה וקטר, הנתפסות כמתחרות אך גם כשותפות פוטנציאליות

וכמי שמבקשות למנף את עזה ואת סוגיית השיקום כדי להרחיב את השפעתן הפוליטית והאידיאולוגית

במציאות זו, קשה יהיה לקדם יוזמה אזורית משמעותית שלא תיתן מענה לדאגות הסעדיות בדבר מאזן הכוחות האזורי, היחסים עם אבו דאבי, גבולות ההשפעה של אנקרה ודוחה, ומעמדה של ריאד כשחקנית מובילה. בהקשר זה, התקדמות ושיתוף פעולה סביב שיקום עזה והנושא הפלסטיני יכולים לסייע לחיזוק שת"פ והורדת מפלס המתיחות בין ערב הסעודית והאמירויות.

איחוד האמירויות הפכה לאחת השחקניות הכלכליות והטכנולוגיות המשפיעות ביותר באזור. היא בנתה יכולות מתקדמות של לוגיסטיקה, תשתיות דיגיטליות, בינה מלאכותית ואנרגיה נקייה, והיא חשה בנוח לנהל תיאומים רב-שיתופיים עם ארצות הברית, עם סין ועם שותפים נוספים. עם זאת, אבו דאבי רגישה לחשיפה פוליטית. היום, שיתוף פעולה עמוק וגלוי יותר עם ישראל מחייב התקדמות פלסטינית משמעותית או מבנה אזורי רחב יותר, שיצמצם את הסיכונים הפוליטיים עבורה.

ירדן אף היא גורם חיוני להצלחת המסדרון. יציבותה קריטית לביטחון ישראל ולכל קישוריות יבשתית שמחברת בין המפרץ לים התיכון. הממלכה מתמודדת עם לחצים כלכליים ורגישה מאוד להתפתחויות בגדה המערבית ובירושלים. כל מסגרת אזורית שמחלישה את תפקידה של ירדן או שאינה מספקת לה תועלת כלכלית, תיתקל בהתנגדות. ללא השתתפות פעילה של ירדן, נתיבי הקישוריות הצפוניים של המסדרון אינם יכולים לתפקד.

מצרים מחזיקה במנופי קבלת החלטות מרכזיים. תפקידה ממשיך להיות חיוני לסיוע הומניטרי בעזה, לתיאום ביטחוני ולתכנון תשתיות. המשבר הכלכלי שפוקד את מצרים מגביר את העניין שלה בשותפויות אנרגיה ותשתיות רחבות היקף, עם זאת, קהיר דואגת למרכזיות הפוליטית והכלכלית של תעלת סואץ. יוזמות אזוריות שעוקפות את מצרים מסתכנות בהתנגדות מצד מצרים, במקום שיתוף פעולה מצידה.

הודו ואירופה הופכות גם הן לשחקניות מערכתיות חשובות יותר ויותר באזור שמעבר למזרח התיכון. הודו רואה בקישוריות ובאינטגרציה דיגיטלית לכיוון מערב עדיפות אסטרטגית ומחשיבה את ישראל כשותפה אמינה בתחום החדשנות. אירופה שואפת להבטיח חוסן של ישראל כשותפה אספקה, נתיבי אנרגיה חלופיים ואוטונומיה אסטרטגית גדולה יותר וזאת על רקע אי-ודאות ביחסיה עם רוסיה ועם ארצות הברית. עם זאת, המעורבות האירופית מותנית בייצוב עזה, בהשתתפות

פלסטינית אמינה, ובמסגרת שתורמת ליציבות אזורית ואינה מחריפה מתיחויות. התחרות הגלובלית אף היא מעצבת את הסביבה הזו. סין ממשיכה להרחיב את נוכחותה באמצעות תשתיות, השקעות באנרגיה ושיתופי פעולה דיגיטליים; טורקיה מקדמת את יוזמת "המסדרון האמצעי", המחבר בין אסיה לאירופה; רוסיה ואיראן מקדמות מסדרון תחבורה מצפון לדרום; קטר שואפת להשפיע על עתידה הפוליטי של עזה. שחקנים אלה מוכנים לתפוס את מקומם של אחרים, שאינם משתתפים במיזם. אם ישראל לא תשתלב באופן מובנה בעיצוב מסגרות אזוריות, החלופות השונות יתקדמו בלעדיה.

התמונה האסטרטגית היא אפוא של אילוצים הולכים וגוברים, וצמצום המרחב הדיפלומטי של ישראל. שחקנים אזוריים מעצבים את שיתוף הפעולה בדרכים שממזערות סיכונים פוליטיים עבורם. מסגרות לאינטגרציה כלכלית ולקישוריות אזורית יוסיפו להתקדם, עם השתתפות ישראלית או בלעדיה.

ה. מסגור מחדש – ממסדרון לרשת

חזון IMEC תוכנן כמסדרון רב-ערוצי המקשר בין הודו, מדינות המפרץ ואירופה. החזון נותר רלוונטי, אך כבר אינו מספיק. נתיב תחבורה ליניארי לבדו אינו יכול לספוג זעזועים פוליטיים, לעודד השקעות מתמשכות או לתמוך בשינויים הכלכליים והטכנולוגיים הרחבים, המתרחשים כעת באזור.

יש להבין את IMEC 2.0 כארכיטקטורה של רשת אזורית, ולא רק כמסדרון פיזי בעל נתיב אחד. ארכיטקטורה זו מבוססת על עמוד שדרה של קישוריות פיזית, אך הרלוונטיות האסטרטגית שלה טמונה בשכבות הפונקציונליות שנבנות על גביה. שכבות אלו מאפשרות המשך של שיתופי פעולה גם כאשר הדיפלומטיה הפורמלית מקרטעת, ומצמצמות סיכונים פוליטיים בכך שהן מאפשרות התקדמות בתוכניות ובמיזמים בתחומים שונים, ואינן תלויות בתנועה פוליטית מסונכרנת.

הגרסה המורחבת של מסדרון הודו-אירופה כוללת חמישה רבדים המשולבים זה בזה:

1. קישוריות פיזית

נמלים, רכבות ותשתיות לוגיסטיות מהווים את עמוד השדרה של הרשת ברחבי הודו, המפרץ, ואזורים מסוימים במזרח הים התיכון. שכבה זו מאפשרת תנועת סחורות ואנרגיה וקובעת את האזור הגאוגרפי הבסיסי של המסדרון. עם זאת, הקישוריות הפיזית לבדה נשארת פגיעה להפרעות פוליטיות ולזעזועי ביטחון.

2. דיגיטליות

מערכות סחר דיגיטליות מאובטחות, תהליכי מכס מתואמים ומותאמים וזרמי נתונים אמינים מפחיתים חיכוכים ומגבירים שקיפות באופן החוצה גבולות לאומיים ואזורים. שכבה דיגיטלית זו תומכת בשרשראות אספקה מודרניות ומאפשרת פעילות כלכלית גם בעת שיבושים במסלולים פיזיים, דבר שמחזק את החוסן הכולל של הרשת.

3. שינויי אקלים, אנרגיה מתחדשת וכלכלה מעגלית

השקעות באנרגיה מתחדשת, במימן, באמוניה ירוקה ובמודרניזציה של רשתות החשמל משנות את מערכות האנרגיה האזוריות.¹⁴ IMEC 2.0 יוכל לתמוך גם באסטרטגיות המקדמות כלכלה מעגלית אזוריות על ידי תיאום בין ייצור, צריכה וניהול משאבים בסוף החיים (מחזור, תיקון, שימוש חוזר) לאורך המסדרון, באותם מקומות שבהם יש יתרונות לגודל ולאינטגרציה חוצה גבולות, ניתן לשפר את היעילות ואת החוסן.

4. תמיכה במאמצי שיקום

מאמצי שיקום ופיתוח רחבי היקף, במיוחד בסביבות בלתי יציבות, מחייבים תיאום, שקיפות ושילוב בתכנון אזורי רחב יותר. הטמעת שיקולי ייצוב במסגרת IMEC מחברת בין הצרכים ההומניטריים לקישוריות כלכלית ארוכת-טווח, ומפחיתה חשיפה פוליטית של שחקנים בודדים.

5. מנגנונים דיפלומטיים

קבוצות עבודה בהרכבים מצומצמים ומנגנוני שיתוף פעולה פונקציונליים יספקו דבק מוסדי ל-IMEC 2.0. הם יאפשרו התקדמות בתחומים מסוימים גם כאשר תהליכים פוליטיים רמי-דרג נעצרים, ויבטיחו המשכיות, יצמצמו סיכונים ויתמכו בבניית אמון הדרגתית בין המשתתפים.

IMEC 2.0 חייב לשלב את כל השכבות הללו על מנת להציג תמונה נהירה והגיונית. אין לנסח את היוזמה המשופרת כיוזמה מערבית שנכפתה על האזור, אלא כחזון אזורי בבעלות משותפת, המבוסס על תועלת הדדית. נרטיב זה תואם את חזון סעודיה 2030, את האסטרטגיות התעשייתיות והדיגיטליות של איחוד האמירויות, את מדיניותה של הודו לפעול מערבה, את יוזמת "השער הגלובלי" של אירופה, ואת כלכלת החדשנות של ישראל. מסגור היוזמה במונחים אלו תהפוך את IMEC 2.0 להרחבה טבעית של סדרי העדיפויות של מדינות האזור עצמן.

---

14 ספיר י. רפפורט ב. (2026) חזון לרשת חשמל אזורית במזה"ת. מכון מיתווים.

לסיכום, מסדרון המבוסס אך ורק על תשתיות פיזיות אינו מספיק עוד ויהיה קשה להקים ולקיים אותו ככזה. לעומת זאת, ארכיטקטורה אזורית המבוססת על מספר עמודי תווך תהיה עמידה למשברים, תעודד השקעות ותיצור אינטרסים משותפים למיתון אי-יציבות.

---

1. ההזדמנויות הטמונות ב-IMEC 2.0

בתוך ארכיטקטורה מרושתת מסוג זה, IMEC 2.0 יוצר סדרה של הזדמנויות התואמות היטב את יכולותיה של ישראל ואת מסלולי ההתפתחות של שותפיה האזוריים והגלובליים העיקריים. הבעיה אינה עוד בהיתכנות רעיונית, אלא בתזמון ומיצוב. רבים מהתהליכים הרלוונטיים מתבצעים כבר, ועיכובם עלול לדחוק את רגליה של ישראל מחוץ למערכות שיגדירו את הקישוריות, את התקנים ואת שרשראות הערך האזוריות.

ההזדמנות הראשונה טמונה בשינוי **כלכלי וטכנולוגי אזורי**, אשר תיצור התלכדות בין הצמיחה של הודו, ההתבססות של איחוד האמירויות כמרכז לוגיסטי וטכנולוגי, המבנה הכלכלי החדש של ערב הסעודית, והשאיפה של אירופה לשרשראות אספקה. מערכת הגומלין שמאופיינת בחדשנות של ישראל משתלבת באופן טבעי בסביבה זו. בשרשראות ערך אזוריות, ניתן יהיה לשלב ייצור מתקדם, לוגיסטיקה חכמה, חדשנות ביו-רפואית וניהול מערכות מים ומזון שמפתחת ישראל, במקום שאלה יישארו בשוליים או יהיו מוגבלים לשיתופי פעולה דו-צדדיים.

שיתוף פעולה דיגיטלי הוא הנתיב המהיר והמבטיח ביותר לקידום אינטגרציה ישראלית. מסדרונות סחר דיגיטליים באזור מתרחבים, ותקנים חדשים נקבעים בתחומים כמו אבטחת סייבר, ממשל נתונים ותשלומים דיגיטליים. המעורבות המוקדמת של ישראל תאפשר השפעה על מערכות שיתקיימו בעתיד, מעבר למחזורים הפוליטיים הנוכחיים. כניסה מאוחרת למערכות אלה תחייב התאמה לחוקים ולכללים שעוצבו על ידי אחרים, ותגביל את יכולתה של ישראל להשפיע על עיצובם.

שינויי אקלים ואנרגיה מספקים הזדמנות משמעותית נוספת עבור ישראל. כבר היום מואצות השקעות בין-אזוריות באנרגיה נקייה ובמימן, והביקוש האירופי הופך מסודר וצפוי יותר. התרומה של ישראל אינה ביתרונות הגודל אלא באופטימיזציה של מערכות, בטכנולוגיות אגירה, בהתפלה וביעילות אנרגטית. שילובן של יכולות אלו בשלב מוקדם יהפכו אותן לחלק בלתי נפרד מלוגיקת התכנון והתפעול של

הרשת. אם יוטמעו בשלב מאוחר יותר, הן עלולות לשמש תוספות לאופציונליות, במקום רכיבים מובנים.

מזון, מים וחוסן סביבתי הם תחום נוסף בו ישראל עשויה ליצור ערך מוסף למשתתפים. לחצי האקלים כבר משפיעים על היציבות הפנימית בירדן, במצרים ובחלקים מהמפרץ. חיבורה של חדשנות חקלאית-טכנולוגית וימית של ישראל ליכולת מימון ופריסה אזורית יספק תועלת מוחשית בסביבות רגישות לזעזועים פוליטיים, שבהן שיתוף פעולה המבוסס על צרכים בסיסיים גובה עלות פוליטית נמוכה יותר והוא בעל סיכויי שרידות גבוהים יותר.

ייצוב, במיוחד בעזה, מהווה הזדמנות נוספת עבור ישראל במסגרת אזורית ולא באמצעות מנגנונים מפוצלים של גופים תורמים. המסדרון יכול לספק מסגרת מוסדית לתיאום מאמצי השיקום, ולחבר בין תחומי האנרגיה, המים, התעסוקה והלוגיסטיקה, לבין תכנון משותף, פיקוח ואחריות. על מסגרת מעין זו יהיה לפעול בתיאום עם מנגנונים בינלאומיים קיימים ולהשלים מסלולי ייצוב ושיקום מקבילים. עבור ישראל, גישה זו מצמצמת עומס פוליטי ואי-ודאות ותורמת למימוש מטרות ביטחוניות על ידי שילוב ההתאוששות בעזה במערכת אזורית רחבה יותר – במקום להתייחס אליה כאל אתגר הומניטרי העומד בפני עצמו.

מעבר לייצוב, IMEC 2.0 יוצר גם הזדמנות לחבר את התהליך הפוליטי הישראלי-פלסטיני לאזור כולו. באמצעות שילובה של השתתפות פלסטינית במסגרת ארכיטקטורה אזורית רחבה, המסדרון יוכל לסייע בהעברת התהליך ממסגרת דו-צדדית צרה למסגרת שנתמכת על ידי שחקנים אזוריים מרובים. שילוב הפלסטינים במסדרון הסחר ובשרשראות הערך הנלוות יוכל לתרום להתפתחות כלכלה פלסטינית אוטונומית יותר, כזו שתלויה פחות בישראל בלבד ומחוברת יותר לשווקים אזוריים. עם הזמן, אינטגרציה כזו תוכל לחזק את היכולת הממסדית הפלסטינית, את החוסן הכלכלי ואת היציבות הפוליטית שלה.

במובן זה, הגרסה המורחבת של המסדרון תוכל להוות פלטפורמה מעשית המתרגמת את הנתיב למדינה פלסטינית ממהלך מופשט, לנתיב מוחשי המקשר בין אינטגרציה כלכלית, תמיכה אזורית וקביעת סדר התקדמותם של צעדים פוליטיים. במקום לפתור את בעיות הליבה הפוליטיות באופן ישיר, המסדרון יספק סביבה מובנית שבה הדינמיקות הכלכליות והאזוריות יוכלו לעצב תהליך פוליטי בעל היתכנות ולקיימו לאורך זמן.

לבסוף, IMEC ייצור **תנופה דיפלומטית**. הוא יקדם מכלול פרויקטים משותפים עם ערב הסעודית, איחוד האמירויות, ירדן, מצרים, הודו ואירופה בתקופה שבה

הערוצים הפוליטיים המסורתיים של ישראל מוגבלים. הוא יאפשר מעורבות ישראלית המבוססת על ביצועים ולא על סמלים, יעודד שיתוף פעולה הדרגתי ורציף עם ערב הסעודית, יחזק את השותפות של ישראל עם איחוד האמירויות ואת הקשרים עם ירדן באמצעות תועלת כלכלית מובנית, ויחזק את מעמדה של ישראל בדיונים על הקישוריות בין הודו לאירופה.

הזדמנויות אלו הופכות את IMEC 2.0 למקור למנופי לחץ אסטרטגיים, אך רק אם ישראל תפעל בהקדם להשתלב בו. יוזמות קישוריות דיגיטלית ואנרגטית מיושמות כבר ברחבי האזור, והתקנים והמסלולים שהן קובעות ישפיעו על הכלכלה האזורית במשך עשרות שנים. ישראל יכולה לבחור להשתתף בתהליך זה מההתחלה, או למצוא בהמשך את עצמה נאלצת להסתגל למערכות שעוצבו על ידי אחרים.

ככל שמסדרונות חלופיים, מערכות דיגיטליות ושותפויות אנרגיה מתגבשים כבר עתה, יכולתה של ישראל להשפיע על כיוונם תצטמצם. IMEC 2.0 הינו הזדמנות לעגן מחדש את ישראל כחלק בלתי נפרד מהאזור, אלא שמדובר בחלון הזדמנויות ההולך ונסגר.

ז. ישראל ו-IMEC 2.0

ישראל מצטרפת לשיח בנושא IMEC מעמדה של יכולות ושל אילוצים. המלחמה בשנתיים האחרונות הדגיש את עוצמתה הצבאית של ישראל, אך גם צמצמה את מרחב התמרון הדיפלומטי שלה. IMEC 2.0 מציע לישראל מסגרת מובנית לבנות את עצמה מחדש במרחב הזה, לעגן את עצמה באדריכלות האזורית המתהווה, ולתרגם את החוזקות הטכנולוגיות והכלכליות שלה להשפעה אסטרטגית ארוכת-טווח. כדי לנצל הזדמנות זו ביעילות, ישראל חייבת קודם כל להבין את האינטרסים שלה, את המנופים שבהם היא מחזיקה, את האתגרים הניצבים בפניה ואת הסיכונים שעליה לנהל.

1) האינטרסים האסטרטגיים של ישראל

לישראל יש מספר אינטרסים ברורים ומשולבים בקידום IMEC 2.0. הראשון הוא ביסוס עצמה מחדש כשחקן אמין המקדם את טובת האזורי, לאחר תקופה של בידוד פוליטי גובר והתערערות הבריתות המסורתיות שלה.

האינטרס השני הוא ייצוב עזה והזירה הפלסטינית הרחבה, באופן התואם את דרישות הביטחון הישראליות. גישה כלכלית מובנית ומבוססת-תשתית המוטמעת ב-IMEC יקטינו את עול המחויבויות של ישראל, ייצרו סביבה צפויה ומפוקחת

לטובת פעילות הומניטרית וכלכלית, ויעזרו לקבוע את המדינות שישתתפו בתהליך השיקום.

אינטרס שלישי הוא לחדש ולמסגר מחדש את הסכמי אברהם ובמיוחד את מערכת היחסים עם איחוד האמירויות ולפתוח מסלול מדורג ומציאותי לקידום הנורמליזציה ערב הסעודית. אף אחד מהיחסים הללו אינו יכול להתקדם ללא מסגרת אזורית רחבה, שתספק כיסוי פוליטי ותועלת משותפת. IMEC מספק את הארכיטקטורה הזו.

האינטרס הרביעי הוא חיזוק הקשרים עם הודו ועם אירופה, בתקופה שבה ישראל חייבת לגוון את שותפויותיה הדיפלומטיות והכלכליות. בשני האזורים, IMEC נתפס כעדיפות אסטרטגית מרכזית. ישראל חייבת להבטיח את מקומה בשיח הזה.

מיזם IMEC יחזק גם את מערכת היחסים בין ישראל וארצות הברית, בתקופה שבה וושינגטון מצפה ששחקנים אזוריים ייקחו אחריות רבה יותר על יציבות, על קישוריות ועל אינטגרציה כלכלית. מיצובה כשותפה בונה, המסייעת לקידום החזון האזורי של הממשל, יעזור לישראל לשנות את תדמיתה ממקור חיכוך לגורם המסייע בקידום האסטרטגיה האמריקאית. תדמית זו תחזק את השותפות בין ארה"ב לישראל, תיישר את ישראל עם סדרי העדיפויות הגיאו-כלכליים של ארה"ב, ותבטיח שוושינגטון תוסיף להכיר בתפקידה המרכזי של ישראל בארכיטקטורה ארוכת-הטווח שלה במזרח התיכון.

לבסוף, ישראל שואפת למקם את עצמה כחלק בלתי נפרד מהאזור וכן למלא תפקיד מרכזי בשינויים הדיגיטליים, הטכנולוגיים והאקלימיים המתפתחים בו, ולא לצפות מן הצד בהתגבשות הארכיטקטורות הללו בסביבתה. המיזם ישלב את ישראל במערכות שיגדירו את הכלכלה האזורית למשך עשרות שנים.

2) המנופים של ישראל

למרות האילוצים הפוליטיים, לישראל יש נכסים רבי עוצמה שיכולים לתרום לעיצוב IMEC. כלכלת החדשנות שלה נותרה אחת המתקדמות בעולם. היכולות של ישראל בתחום אבטחת סייבר, בינה מלאכותית, טכנולוגיות מים, חקלאות, חדשנות רפואית ואופטימיזציה של אנרגיה, רלוונטיות למטרות IMEC באופן ישיר. אלו אינן חוזקות שוליות; הן מרכזיות לעיצוב המסדרון. תשתית הלוגיסטיקה של ישראל, במיוחד נמל חיפה, מהווה שער טבעי בין דרום אסיה, המפרץ ואירופה. תחת ניהול קבוצת אדאני ההודית, לחיפה יש פוטנציאל להפוך לצומת מרכזי בגזרה הצפונית של המסדרון. המגזר הפרטי בישראל, הידוע בגמישות חוצה גבולות והמורגל לפעול בסביבות מורכבות, תורם מומחיות בפתרון בעיות מן הסוג הנחוץ לקידום

IMEC. ואולי החשוב מכל, ישראל מביאה אמינות בתחומי הטכנולוגיה והביטחון, תחומים שבהם שותפים אזוריים מחפשים שיתוף פעולה יציב וארוך-טווח. מנופים אלו מאפשרים לישראל להוסיף ערך ייחודי למיזם.

3) אתגרים מבניים ופוליטיים

ישראל ניצבת גם בפני מספר אילוצים **משמעותיים**. הלגיטימיות האזורית שלה נחלשה. מלחמת ישראל-עזה שינתה את התפיסות בקרב הציבור והאליטות במפרץ כאחד. מעורבות נראית לעין עם ישראל דורשת כעת דוויינדנים כלכליים אמינים לפלסטינים וצעדים ברורים לשיקום עזה, והסכמה על מתווה להקמת מדינה פלסטינית עתידית. בלעדיהם, שותפים אזוריים, במיוחד ערב הסעודית, אינם יכולים להצדיק שיתוף פעולה משמעותי. ירדן, שהיא חיונית לנתיב היבשתי הצפוני, מתמודדת עם לחץ פנימי מתמשך ועם רגישות מוגברת להתפתחויות בגדה המערבית ובירושלים. ללא תועלת כלכלית ברורה וכבוד גלוי לתפקידה המייצב, ירדן צפויה לאמץ גישה זהירה או מגבילה, שתקשה על קיום המסדרון. לכן, שילוב האינטרסים של ירדן בעיצוב המסדרון זהו תנאי מוקדם ליישום אפקטיבי.

מצרים, שמחזיקה במנופי לחץ מרכזיים על מנהיגי עזה, חייבת לראות תועלת ממשית מה-IMEC, אחרת תתנגד לאותם מרכיבים שנראים לה כאילו הם עוקפים אותה או מפחיתים את מעמדה. אם מיזם IMEC ייתפס כיוזמה שעוקפת את מצרים או כמצמצמת את התפקיד האסטרטגי והכלכלי של תעלת סואץ, הרשויות המצריות צפויות להתנגד או לנסות להגביל מרכיבים מסוימים במסדרון. לכן, כשיש כוונה להבטיח את השתתפותה של מצרים במיזם, חובה לשלב את האינטרסים שלה בעיצובו ולא להתייחס אליהם כאל שיקולים חיצוניים או משניים.

ארה"ב מוסיפה להיות בעלת ברית קריטית, אך סדרי העדיפויות שלה במזרח התיכון משתנים. ממשל טראמפ מקדם חזון אזורי המבוסס על עסקאות כלכליות, חלוקת עול ודיפלומטיה זריזה. על ישראל להשכיל לפעול בסביבה כזו, בלי להניח שקיימת תמיכה אוטומטית של ארה"ב.

בזירת הפנים, ישראל מתמודדת עם פילוג פוליטי שמסבך כל תכנון ארוך-טווח. שותפים מהססים להתחייב לפרויקטים רב-שנתיים, כאשר ממשלות נראות לא יציבות או כשהמדיניות משתנה באופן בלתי צפוי. בנוסף, ההנהגה הישראלית חייבת להצדיק לקהל פנימי מפולג, צעדים פוליטיים מורכבים הקשורים לזירה הפלסטינית. בהקשר זה, IMEC אינו רק יוזמה חיצונית, אלא רווח אסטרטגי פוטנציאלי. אם ההשתתפות במיזם תניב תשואות ביטחוניות, כלכליות ואזוריות ברורות, יוקל על הממשלה לקבל החלטות פוליטיות נחוצות. ללא בהירות ועקביות

כאלה, מיזם המסדרון לא יעגן את מעמדה האזורי של ישראל, ואחרים יתקדמו בלעדיה.

4 לחצים תחרותיים

שחקנים אחרים אינם מחכים לישראל. סין מרחיבה את נוכחותה בתחום הדיגיטלי, האנרגטי והתשתיתי ברחבי האזור. טורקיה מקדמת את יוזמת המסדרון האמצעי שלה, המחבר בין מרכז אסיה לאירופה. רוסיה ואיראן מקדמות מסדרון צפוני-דרומי שיחבר את האוקיינוס ההודי לקווקז. קטר מעצבת את הזירה הפוליטית בעזה ומעמיקה את קשריה עם מדינות מפתח. יוזמות אלו זוכות לתמיכה, כי הן מעניקות לשותפים מימון, גמישות פוליטית, או תמיכה דיפלומטית איתנה.

אם ישראל לא תפעל בנחישות, ייווצרו מסלולים ושותפויות חלופיים שימנעו ממנה לחלוטין להשתלב במסדרון. באזור מתרחשת בנייה מואצת של קישוריות, ואין ערובה לכך ש-IMEC יוסיף להיות האדריכלות היחידה או הדומיננטית. ישראל חייבת להניח שגם מסדרונות ושותפויות נוספים ייבנו – עם או בלי השתתפותה.

ב-IMEC טמון פוטנציאל לרווחים משמעותיים, לצד סיכונים משמעותיים שיש לצמצם. הסיכונים הפוליטיים המאיימים על המיזם כוללים שינויים באסטרטגיה האמריקאית, תחרוציות גוברת במפרץ ובחינה מחדש של תפקידה האזורי של ישראל, וחוסר יציבות במערכת הפוליטית בישראל. תנודתיות כזו עלולה לעכב קבלת החלטות או יישומן. קיימים גם סיכוני אבטחה לתשתיות, איומי מתקפות סייבר נגד המערכות הדיגיטליות המתהוות, ושיבושים בצמתים מרכזיים. ככל ששכבת הדיגיטל והאנרגיה של IMEC תתרחב, כך החשיפה שלו לסיכוני אבטחה תגדל. סיכונים כלכליים מאיימים אף הם על המיזם והם נובעים מאי-ודאות פיננסית עולמית נחוסר וודאות לדבי מקורות המימון לפרויקט. אבל הסיכון האסטרטגי הגדול ביותר שמאיים על ישראל טמון באי-עשייה. בהיעדר תנועה מצד ישראל, היא תידחק לאורך זמן לשולי המערכות הכלכליות והטכנולוגיות האזוריות, המתגבשות כעת.

חלק ג': מאסטרטגיה ליישום

ח. אסטרטגיית יישום

IMEC 2.0 יצליח רק אם ישראל תבנה את היכולת המוסדית, התיאום הדיפלומטי והשותפויות הכלכליות הנדרשים כדי לתרגם את החזון הלאומי שלה להשתלבות בפרויקט לכדי תוצאות קונקרטיות. האסטרטגיה הישראלית חייבת לקחת בחשבון את האינטרסים והרגישויות של השחקנים השונים באזור, את הציפיות האמריקאיות, את יתרונותיה היחסיים של ישראל, ואת המציאות הפוליטית שנוצרה לאחר מלחמת עזה. גישה מציאותית ליישום המיזם תחזק את מעמדה של ישראל בתוך הארכיטקטורה המתהווה ותרגיע שותפים פוטנציאליים, החוששים שישראל אינה יכולה להבטיח שיתוף פעולה עקבי מבוסס על ערך מוסף.

מסגרת מוסדית

כדי לעצב את המיזם ולהשתתף בו באופן יעיל, על ישראל לחזק את ועדת ההיגוי הבכירה של IMEC ולמצבה תחת משרד ראש הממשלה, האחראי על תיאום החזון האסטרטגי, פיקוח על שיתוף פעולה בין-משרדי והבטחת תיאומי מדיניות. על הוועדה לכלול נציגים בכירים ממשרדי החוץ, האוצר, האנרגיה, החדשנות, שיתוף הפעולה האזורי, התחבורה, הסביבה והתיירות, וכן מהמועצה לביטחון לאומי. יש למנות שליח מיוחד של IMEC, שיוביל את התיאום הדיפלומטי והטכני עם מקביליו המרכזיים באזור, כולל נציגי איחוד האמירויות, ערב הסעודית, ירדן, הפלסטינים, הודו והאיחוד האירופי. כדי לבסס את המבנה הזה, על הממשלה לאמץ החלטה רשמית בקבינט, שתגדיר את IMEC כבעל עדיפות לאומית, תיצור בסיס משפטי ומנהלי לתיאום בין ממשלות, ותוודא שהמשרדים יתאימו את התכנון, את המשאבים ואת כלי הרגולציה שלהם לפיתוח המסדרון.

מימון ושותפויות

על מנת לנצל את חוזקותיה, ישראל חייבת למצב את עצמה כשותפה לעיצוב וחדשנות. על ידי מינוף מגזר הטכנולוגיה, המומחיות הרגולטורית ואקו-סיסטם החדשנות הישראלי, ישראל יכולה להציע ערך מוסף שימשוך מימון בינלאומי והשקעות פרטיות. יש לבנות שותפויות אסטרטגיות עם יוזמת Global Gateway של האיחוד האירופי, עם קרנות עושר ריבוניות במפרץ, כגון מובאדלה וקרן ההשקעות הציבורית (PIF), ועם בנקים רב-צדדיים לפיתוח, כמו הבנק העולמי

וה-EBRD. כדי לגייס יכולת מקומית, ישראל חייבת גם להציע תמריצים ייעודיים, כגון הטבות מס, מנגנונים התומכים בשותפויות ציבוריות-פרטיות, והבטחת אשראי לייצוא עבור חברות המעורבות בפרויקטים הקשורים ל-IMEC.

היתכנות ומעורבות

על מנת להעריך את המוכנות של תשתיות, תיאום משפטי וכדאיות כלכלית, על ישראל להזמין מחקרי היתכנות טכניים וכלכליים, ביחד עם שותפים אזוריים ובינלאומיים, וזאת במיוחד באזורים רגישים פוליטית כמו עזה, הגדה המערבית ועמק הירדן. במקביל, היא חייבת לקדם פלטפורמות דיאלוג משולשות רב-צדדיות, כולל הודו-ישראל-איחוד האמירויות וישראל-יוון-קפריסין, וכן שולחנות עגולים עסקיים אזוריים, ליצירת תמיכה מצד בעלי עניין ציבוריים ופרטיים. המעורבות של מכוני מחקר בעלי השפעה ושל שחקני החברה האזרחית תוכל אף היא לסייע בהרחבת התמיכה בארכיטקטורה החדשה, ולתרום לעיצוב המדיניות.

נרטיב ודיפלומטיה

נרטיב ציבורי מהימן הוא מרכיב חיוני לשימור המומנטום והלגיטימיות של IMEC. ישראל חייבת למסגר את IMEC באופן פומבי כפלטפורמה לשלום, לשגשוג ולהכלה, תוך פנייה לקהלים מקומיים ואזוריים כאחד. תקשורת אסטרטגית צריכה להיות מתואמת עם שותפים מהמפרץ, מהודו ומאירופה, כדי להדגיש רווחים משותפים ולהפחית ספקנות פוליטית. יש להדגיש במיוחד את תפקידה של ישראל כספקית פתרונות בתחומים כגון ביטחון אנרגטי, חוסן אקלימי, חדשנות דיגיטלית, ושיקום לאחר סכסוך. נרטיב מתוכנן ומנוסח היטב לא רק יבטיח תמיכה פוליטית, אלא גם יחזק את מעמדה של ישראל כשחקן אזורי וככוח בונה חיובי במערכת המתגבשת של IMEC.

הערכת סיכונים והפחתתם

כמו בכל יוזמה שאפתנית רב-צדדית, ההצלחה ארוכת-הטווח של הטמעת ישראל ב-IMEC תלויה ביכולתה לחזות, לנהל ולהתמודד עם מגוון סיכונים פוליטיים, ביטחוניים וכלכליים, וכן סיכונים מוניטין. אסטרטגיה פרואקטיבית וגמישה, חיונית להבטחת תנופה, לבניית אמון ולהשגת שיתוף פעולה נרחב של בעלי עניין.

סיכונים פוליטיים

הנוף הפוליטי במדינות ה-IMEC דינמי ולעיתים תנודתי. בישראל, משברים פוליטיים פנימיים, כולל בחירות וחוסר יציבות בקואליציה, עלולים לשבש את הרציפות האסטרטגית ולעכב את יישום החזון. שינויים במדיניות החוץ של ארה"ב או בסדרי

העדיפויות של מדינות המפרץ, הנוגעים במעורבותן, עשויים גם הם לאתגר את יישום הפרויקטים ולוחות הזמנים שלהם. כדי לצמצם סיכונים אלה, על ישראל להגדיר את IMEC כרכיב מרכזי באסטרטגיית הביטחון הלאומי שלה, ולהבטיח את חוסנו באמצעות הסכמים דו-צדדיים ורב-צדדיים, בהרכבים מוגבלים של קבוצות עבודה בין-ממשלתיות. כמו כן, עליה להבטיח מעורבות שוטפת של החברה האזרחית ושל בעלי עניין חוץ-ממשלתיים. בניית תמיכה רב-מפלגתית תסייע אף היא להבטיח המשכיות – חרף שינויים פוליטיים.

סיכונים ביטחוניים

התואי של מסדרון ה-IMEC חוצה אזורים המושפעים מאי-יציבות, יריבויות גיאופוליטיות ונוכחות של שחקנים לא-מדינתיים, העלולים לפגוע בתשתיות או לערער את האמון הציבורי. בכל תכנון ותפעול יש להביא בחשבון איומי סייבר לתשתיות דיגיטליות, כמו גם איומים פיזיים על רכבות, על נמלים ועל מתקני אנרגיה. יחד עם השותפים המרכזיים, ישראל חייבת לקדם גיבוי תשתיות, מנגנוני תיאום להתמודדות עם משברים אזוריים, והערכות איומים משותפות. שיתוף פעולה בתחום הסייבר, במיוחד עם הודו ועם איחוד האמירויות, יכול לסייע באבטחת נכסים דיגיטליים קריטיים ולהבטיח המשכיות עסקית.

תוכניות פיילוט בעלות נמוכה והשפעה גבוהה, מודלים היברידיים של מימון

פיתוח המסדרון תלוי במימון עקבי, בביטחון פוליטי וביציבות מקרו-כלכלית. עלייה בעלויות בנייה וחומרים, תנודתיות פיננסית עולמית, או עייפות תורמים, עלולות להאט את היישום או ליצור מחסור בהשקעה הנדרשת. ישראל חייבת לצמצם את הסיכונים הללו באמצעות תוכניות פיילוט, שמעלויותיהן מוגבלות והשפעתן הפוטנציאלית גבוהה, ויש ביכולתן ליצור הצלחות בשלביהן המוקדמים. עליה לקדם גם מודלים של מימון שמשלבים קרנות ציבוריות, השקעות פרטיות ותמיכה ממוסדות פיננסים לפיתוח, כדי לפזר סיכונים ולהתניע זרמי הון שיגדלו בהתאם להיקף הפעילות. הימנעות מריכוזיות יתר והקפדה על תוכניות פיתוח גמישות ומודולריות יאפשרו גם להתאים את IMEC לתנאים כלכליים משתנים.

סיכונים למוניטין ולתמיכה

הלגיטימציה של IMEC תיקבע על ידי יישום מכיל, הוגן ושקוף. אם המסדרון ייתפס כממוקד מדי בישראל או כמדיר אחרים, במיוחד בכל הנוגע להשתתפות פלסטינית, הוא עלול לעורר תגובת נגד באזור או יוזמות מתחרות, העלולות לפגוע בו. כדי

להתמודד עם סיכונים אלה, ישראל חייבת להדגיש בגלוי את הבעלות האזורית על הפרויקט ואת היתרונות לכל בעלי העניין, וכן להבהיר כי הושגו הישגים מוחשיים עבור קהילות פלסטיניות ואוכלוסיות פגיעות אחרות. מיתוג משותף של פרויקטים עם שותפים מהמפרץ, מהודו ומאירופה, וקידום מנהיגות משותפת, יוכלו לקדם את האטרקטיביות של IMEC כפלטפורמה שיתופית אמיתית.

מעבר לתכנון מוסדי, למימון ולניהול סיכונים, שני עקרונות חוצי-תחומים צריכים להנחות את יישום IMEC 2.0 על מנת להבטיח שיהיה בר-קיימא מבחינה פוליטית ויציב מבחינה אסטרטגית.

ראשית, על IMEC לספק תועלות מוחשיות לקהילות המקומיות במדינות המשתתפות. צמצום פערים כלכליים וחברתיים בתוך המדינות וביניהן הוא לא רק שיקול נורמטיבי, אלא גם שיקול אסטרטגי. אם המסדרון ייתפס ככזה המיטיב בעיקר עם תאגידים זרים, עם אליטות פיננסיות או עם שחקנים חיצוניים – על חשבון הציבור הרחב, ההתנגדות הפוליטית תגדל והלגיטימיות שלו תתערער. לכן, על היישום לתת עדיפות לצמיחה כוללת באמצעות תעסוקה מקומית, להשתתפות עסקים קטנים ובינוניים, לפיתוח מיומנויות ולחלוקה הוגנת של רווחים כלכליים. הבטחת תרומתם של פרויקטים במסגרת IMEC להפחתת עוני, לאיזון אזורי ולחוסן חברתי חיונית לשימור תמיכה ארוכת-טווח.

שנית, יש לתכנן ולבצע את IMEC 2.0 כחלק מתגובה בת-קיימא ללחצים אקלימיים, ולא כמנגנון צמיחה קצר-טווח, שמתעלם מהעלויות לסביבה. תכנון תשתיות, אנרגיה ולוגיסטיקה חייב להיות מותאם לחוסן אקלימי ארוך-טווח, להפחתת פליטות ולשימוש יעיל במשאבים. גישה זו מחייבת מתן עדיפות לתכנון בר-קיימא, לשילוב אנרגיות מתחדשות, ולמערכות מותאמות אקלים על פני תשואות מיידיות על חשבון הדורות הבאים. למסדרון שייתפס כתומך כלכלית באוכלוסייה ואחראי לסביבה יהיה סיכוי רב יותר למשוך מימון בינלאומי, לגיטימציה ציבורית ותמיכה אזורית מתמשכת.

רק עם הבטחת חוסן מכל הבחינות – פוליטית, ביטחונית, כלכלית, חברתית וסביבתית – ישראל תוכל להבטיח לא רק ש-IMEC ישרוד סערות וזעזועים, אלא גם יהפוך למסגרת חזקה לשיתוף פעולה אזורי, לחדשנות ולשגשוג משותף.

ט. מחזון למציאות: מבניית היסודות ועד לביצוע תוכניות פיילוט

מימוש החזון האסטרטגי של IMEC ידרוש יותר מטקס השקה או הסכם מקיף. התקדמותו תובטח רק באמצעות שילוב של פרויקטים מכוננים, שיביאו לקיבוע המסדרון ולתוכניות פיילוט הניתנות לביצוע בהקדם, על מנת להדגים היתכנות ולבנות אמון בין שותפים. שני המסלולים הללו משרתים מטרות שונות ופועלים בלוחות זמנים שונים, אך ביחד, הם מאפשרים לארכיטקטורה להתפתח בצורה סדורה ובעלת חוסן.

פרויקטים מכוננים, כשם כן הם: הם יקבעו את המבנה ארוך-הטווח של IMEC. הם אינם תוכניות פיילוט במובן הצר של המילה. הם מחייבים תיאום פוליטי ורגולטורי וכן מחויבות אסטרטגית, ובמקרים מסוימים הם תלויים בתנאים גיאופוליטיים. לעומת זאת, תוכניות פיילוט הן מודולריות, ניתנות להרחבה ושימות מבחינה פוליטית בטווח הקרוב. מטרתן אינה להשלים את המסדרון, אלא להוכיח ששיתוף פעולה אפשרי. הן נועדו לשנות תפיסות וליצור מומנטום שיאפשר צעדים משמעותיים יותר בהמשך.

פרויקטים מכוננים: עיגון הארכיטקטורה

מסילות לשלום

הפרויקט "מסילות לשלום", שפותח בתקופת ממשלת נתניהו הקודמת, מתוכנן להיות מסדרון רכבת שמחבר את חיפה לעמאן, לריאד ולדובאי, דרך שטחים פלסטיניים. זה פרויקט בעל סמליות רבה והשפעה פוליטית רבה. המיזם נועד לשמש הן כנתיב לוגיסטי פונקציונלי, והן כסמל רב-עוצמה של דו-קיום אזורי ותלות כלכלית הדדית. יישומו יחייב שיתוף פעולה משולש בין ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית, ואת מעורבותה הפעילה של סעודיה. למרות שלא ניתן להקים את כל הרשת באופן מידי, השלמת שלבי היערכות וביצוע קטעים מסוימים עשויות להניח את היסודות להתרחבות עתידית, כאשר התנאים הפוליטיים יאפשרו זאת. ניתן יהיה להתחיל את הפרויקט בשדרוג מסילת הרכבת בין חיפה לבית שאן ומשם לירדן, לפני הרחבתו מזרחה.

שילוב המימן במשק האנרגיה

שילוב מימן כטכנולוגיה משלימה לאנרגיות מתחדשות מייצג השקעה אסטרטגית בשינוי האנרגטי של האזור. הוא יקל על ייצור, על אגירה ועל ייצוא מימן ירוק לאורך הציר חיפה-איחוד האמירויות-סעודיה, תוך שילוב חדשנות ישראלית

באגירה ובאופטימיזציה באמצעות תשתיות בנמל חיפה של קבוצת אדאני ובמערכת ההשקעות של מסדר בתחום הסביבתי (Masdar). זאת יוזמה עתירת-הון וארוכת-טווח, המהווה מרכיב יסוד בשכבת האנרגיה של IMEC. פיתוחה יהיה מדורג ורב-שנתי, ואין היא מהווה תוכנית פיילוט ליישום מייד.

מסדרון להנחת כבל דיגיטלי בין ים סוף לים התיכון

כבל דיגיטלי תת-ימי בין הים האדום לים התיכון יספק קישוריות נתונים מאובטחת ובעלת קיבולת גבוהה בין אסיה לאירופה ויחזק משמעותית את הערך האסטרטגי של IMEC. בתור תשתית דיגיטלית מרכזית, הפרויקט הזה הוא בינארי ולא ניסיוני. הוא דורש תיאום רגולטורי וגיאופוליטי והשקעה משמעותית. למרות שאינו פיילוט, זהו פרויקט שכבר נמצא בביצוע, ולכן הוא משמש כנכס מכונן לקיבוע IMEC בזרימת הנתונים הגלובליים, במיוחד בעזרת השקעה משותפת של ארה"ב ואירופה.

תוכניות פיילוט לצורכי המחשת כדאיות ובניית אמון

מיזם תשתיות גבול חכמות

מיזם "תשתיות גבול חכמות" הוא דוגמה מובהקת לתוכנית פיילוט אמיתית. עיקרו הוא שדרוגם של מעברי גבול נבחרים בין ישראל לגדה המערבית ולירדן באמצעות מערכות מכס דיגיטליות, זיהוי ואישור ביומטריים ותשתיות לוגיסטיות ירוקות, פרויקט זה ישפר את אבטחת המעברים ויעילותם, בקנה מידה מקומי אך הניתן לשכפול. יישום מוצלח יוכל לשמש מודל לשדרוגים דומים לאורך המסדרון, ולהציג ערך מייד ואמינות תפעולית.

אזור הפיילוט הדיגיטלי של IMEC

אזור הפיילוט הדיגיטלי של IMEC, שיקשר בין הודו, איחוד האמירויות וישראל, יצור מסדרון סחר דיגיטלי ועסקאות פיננסיות המשתמשות בטכנולוגיות מתקדמות (fintech) - מוגבל אומנם, אך מתפקד. באמצעות אימות משלוחים על בסיס "בלוקצ'יין", לוגיסטיקה מונעת בינה מלאכותית, ועיבוד תשלומי מכס בזמן אמת, הפיילוט ידגים כיצד IMEC מסוגל לתרום מעבר לתשתיות פיזיות. העיצוב המודולרי שלו יאפשר הרחבה הדרגתית לירדן, למצרים ולדרום אירופה - ככל שהאמון, האמינות והרגולציה יגברו. .

מרכז חדשנות חוצה-גבולות לעסקים קטנים ובינוניים

מרכז חדשנות לעסקים קטנים ובינוניים שבו ישתתפו ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית יוכל לשמש כפיילוט לאינטגרציה כלכלית מכלילה. המרכז ימוקם

בנגב, בבקעת הירדן ובחלקים מהגדה המערבית, ויתמוך בסטארט-אפים בתחום החקלאות, טכנולוגיית המים וחדשנות אקלימית. באמצעות יצירת חיבורים בין יזמים לבעלי הון סיכון, חונכים ורשתות סחר מבוססות IMEC, יוזמה זו תבחן כיצד שיתוף פעולה בקנה מידה קטן יכול ליצור השפעה כלכלית מקומית ותמיכה אזורית.

פיילוט אנרגיה ותשתיות בעזה

תוכנית דגל בתחום האנרגיה והתשתיות בעזה צריכה להתמקד ברשתות סולאריות מיקרו-מודולריות, יכולת התפלת מים ומערכות מים נקיים. פתרונות אלה, הניתנים להרחבה, מפחיתים את התלות ברשתות החשמל הישראליות והמצריות ומשרתים צרכים הומניטריים דחופים בצורה מובנית ואמינה. פיתוח הנמל בעזה כפרויקט משלים ימקם את הרצועה כמרכיב ב-IMEC לאורך זמן. ניתן יהיה לממן את בניית הנמל ואת תפעולו על ידי שותפים מהמפרץ יחד עם הרשות הפלסטינית, תוך הסדרי בידוק ביטחוני מתאימים. ניתן לפתח את עזה בהדרגה כאזור מוגבל של סחר חופשי ולוגיסטיקה המחובר לנתיבי סחר אזוריים. אם ימוקם לאורך שרשראות אספקה המחברות ל-IMEC, אזור כזה יוכל לתמוך בתעשייה קלה, אחסון ושירותים וכן לתרום להתאוששות הכלכלית של הרצועה תוך מיצובו בתוך מסגרת מפוקחת ומבוססת כללים.

בתמיכת איחוד האמירויות, האיחוד האירופי, ארצות הברית ותורמים בינלאומיים נוספים, ובהסתמכות על מומחיות טכנית ישראלית במידת הצורך, יוזמות אלו יהוו יחד מנגנון ייצוב שיקשר את ההתאוששות של עזה לארכיטקטורה אזורית רחבה ויבסס את תרומת ה-IMEC לבניית שלום ארוכת-טווח ולשיקום כלכלי.

עוצמה רכה וקישוריות חברתית

פלטפורמה לדיפלומטיה טכנולוגית ולגיימינג

לצד תוכניות פיילוט בתחום התשתיות והכלכלה, פלטפורמה לדיפלומטיה טכנולוגית ולגיימינג תוכל לסייע בהשגת יעדים בתחום הקישוריות החברתית ועוצמה רכה. יוזמה זו, שפותחה בשיתוף עם מעבדות חדשנות במפרץ, סטארט-אפים ישראליים ומתכנתים פלסטינים, תשתמש במשחקי מחשב, בהקראת סיפורים דיגיטליים ובטכנולוגיית ספורט, כדי לעודד אינטראקציות חוצות-גבולות בין בני הדורות הצעירים. למרות שאינה מרכזית בארכיטקטורה הפיזית של IMEC, ביכולתה להשלים מאמצים אחרים על ידי חיזוק נרטיב וזהות אזוריים משותפים.

י. סיכום: הבחירה האסטרטגית של ישראל

IMEC 2.0 הוא יותר ממיזם תשתיתי. זהו מבחן גיאופוליטי לנכונותה של ישראל להפוך את מעמדה ככוח הצבאי המוביל באזור לכוח אזורי קונסטרוקטיבי. עבור ישראל, המסדרון אינו רק נתיב מהודו לאירופה; הוא פלטפורמה לעיצוב מחדש של מעמדה האזורי, קידום דיפלומטיה המבוססת על חדשנות, ועיגון בסדר אזורי מתהווה המבוסס על קישוריות, שיתוף פעולה ושגשוג משותף.

ישיבה על הגדר תותיר את ישראל כפופה להחלטות שמתקבלות במקומות אחרים, תוך הסתכנות בהדרתה ממסדרון שעשוי לעצב את העתיד הכלכלי והאסטרטגי של האזור. לעומת זאת, מעורבות פרואקטיבית תעניק לישראל הזדמנות לעצב את הכללים, הנורמות והשותפויות שיגדרו את המרחב האסטרטגי הזה. ה-IMEC יכול לשמש לא רק ככלי לקידום שיתוף פעולה מסחרי ואנרגטי, אלא גם לשיקום הון פוליטי, חיזוק אינטגרציה כלכלית ושינוי המסגור של ישראל משחקן ממוקד ביטחון לשותף ממוקד פתרונות.

אבל מעורבות ישראלית לא תתרחש מעצמה. ההנהגה הפוליטית חייבת לקבל החלטה מכוונת ואסטרטגית לאמץ את ה-IMEC ולהעניק לו עדיפות לאומית, גם במחיר הפוליטי כתוצאה מקידום השתתפות פלסטינית גלויה ואף הכנת הקרקע למדינה פלסטינית. משמעות הדבר היא להכיר בכך שלגיטימציה אזורית לישראל והכללתה ארוכת-הטווח באזור מחייבות יותר מדיפלומטיה המבוססת על עסקי חליפין. הן מחייבות שינוי כיוון ברור: מניהול קונפליקט לבניית מסגרות משותפות.

כדי לממש את ההבטחה המלאה הטמונה ביוזמת IMEC, ישראל חייבת:

- ◀ להרחיב את היוזמה כדי שתכלול סחר דיגיטלי, אנרגיה ירוקה ושיתוף פעולה טכנולוגי;
- ◀ לקדם השתתפות פלסטינית גלויה באמצעות תוכניות פיילוט מכלילות ויוזמות פיתוח חוצות-גבולות;
- ◀ לחזק מחדש את הקשרים הכלכליים והדיפלומטיים עם אירופה, הודו ומזרח אסיה על רקע הבריתות הגלובליות החדשות;
- ◀ לעצב מחדש את תדמיתה מגורם מבודד באזור לגורם חיוני בו על ידי מיצובה כגשר, לא כמכשול.

אסטרטגיית IMEC מוצלחת חייבת גם להתאים למטרות אזוריות רחבות יותר. פרויקטים משותפים באנרגיה מתחדשת, לוגיסטיקה ותשתיות דיגיטליות יוכלו לשמש בסיס לנורמליזציה מדורגת עם ערב הסעודית ושותפים ערבים נוספים.

יש למנף את תפקידה של ישראל באשכולות רב-צדדיים כמו זה של הודו-איחוד האמירויות-ישראל, שותפויות במזרח אסיה וקשרים אסטרטגיים עם אירופה לחיזוק שילוב רב-כיווני של ישראל במיזם.

לא פחות חשובה היא מנהיגותה של ישראל בהבטחת הכללה כלכלית פלסטינית. השקעות בתשתיות בעזה, באזורים כלכליים בגדה המערבית ובמרכזים אזוריים להכשרה מקצועית יכולים לקבע מסגרת חדשה לצמיחה, חוסן ודיפלומטיה. מאמצים אלה אינם שוליים; הם מרכזיים ליכולת הקיום של IMEC בטווח הארוך.

בסופו של דבר, מיזם IMEC מאתגר את ישראל ליטול תפקיד מוביל לא רק באמצעות נכסיה אלא גם ע"י אימוץ חזון חדש. הצלחת המסדרון לא תימדד רק לפי תנועת מכולות, אלא לפי התשובה לשאלה אם הוא מאפשר אזור יותר מחובר, יותר יציב וצופה פני עתיד. ישראל חייבת להתייצב איתנה ברגע זה, לא רק כדי להשתתף במסדרון, אלא גם כדי לסייע בהגדרתו.

כִּיתָוִים

המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית

mitvim.org.il